

Nr 363.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående kostnaderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.; given Stockholms slott den 20 maj 1921.

Kungl. Maj:t vill under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag härmed — under tillkännagivande, att proposition om anslag till dyrtidstillägg under år 1921 åt den s. k. Hjertbergiska antikvarien vid vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien icke kommer att till riksdagen avlåtas — föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

K. J. Beskow.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 maj 1921.

Närvarande:

Statsministern VON SYDOW, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, HANSSON, BESKOW.

Efter gemensam beredning med cheferna för övriga departement anförde föredragande departementschefen, statsrådet Beskow följande:

Genom propositionerna nr 326, 327 och 328 av den 18 mars 1921 har Kungl Maj:t på min föredragning för den nu församlade riksbihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 309 häft. (Nr 363.) 1

dagen framlagt förslag till kungörelser med allmänna grunder för dyrtidstillägg dels åt befattningshavare i statens tjänst, dels åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer, dels ock åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl., vilka samtliga kungörelser äro avsedda att träda i kraft den 1 juli 1921.

I det yttrande till statsrådsprotokollet, som åtföljde propositionen nr 326, anförde jag beträffande spørsmålet om kostnaderna för dyrtidstilläggens finansiering under åren 1921 och 1922, att det vore uppenbart, att dessa kostnaders storlek i väsentlig mån måste bliva beroende av levnadskostnadsindex' blivande ställning. Vid de uppskattningar rörande dyrtidstilläggens statsfinansiella verkningar, som utförts inom finansdepartementet, hade vidkommande innevarande år den för årets första kvartal fastställda levnadskostnadsindex av 271 tagits till utgångspunkt. Skäl funnes antaga, att prisnivån under det då löpande första kvartalet skulle falla därhän, att index för andra kvartalet kunde bestämmas till ett tal, som låge i närheten av 250. Från denna utgångspunkt hade man vid de gjorda uppskattningarna ansett sig för första halvåret 1921 böra räkna med en medelindex av 260. Då det gällde att förslagsvis beräkna index' ställning för andra halvåret 1921, befunde man sig på betydligt osäkrare mark. Om man med beaktande av prisnivåns fallande tendens utginge från att index under vartdera av andra och tredje kvartalen nedginge med ytterligare 10 enheter, skulle den för tredje kvartalet gällande indexsiffran komma att ligga vid omkring 240 och indexsiffran för fjärde kvartalet vid omkring 230. För att emellertid vid de ekonomiska kalkylerna iakttaga all nödig försiktighet hade vid uppskattningarna antagits en medelindex för hela senare halvåret 1921 av 240.

Vid samma tillfälle påpekade jag tillika, att en något säkrare utgångspunkt för indexställningen under året skulle stå till buds en eller annan månad framåt i tiden. Det vore fördenskull min avsikt att, efter det indexsättningen vid det då snart förestående kvartalsskiftet ägt rum, och sedan därefter någon tids ytterligare erfarenhet vunnits, revidera de gjorda beräkningarna. Med hänsyn härtill syntes det mig vara att anbefalla, att de definitiva anslagsäskandena för dyrtidstilläggens täckande å årets tilläggsstat icke då framlades för riksdagen, utan att därmed linge anstå i avvaktan på utförandet av nyssberörda förnyade uppskattningar.

Vad anginge år 1922, så påpekade jag, att å riksstaten för nämnda år borde avsättas en för ändamålet avpassad totalsumma för dyrtidstilläggens finansiering. För den händelse jag redan då hade ämnat

hemställa om förslag till riksdagen angående dylik avsättning, skulle — efter vad jag tillika förklarade — jag av försiktighetsskäl hava ansett mig näppeligen böra utgå från en lägre genomsnittlig indexsiffra än den för senare halvåret 1921 ifrågasatta eller 240. Emellertid syntes det mig att också med hemställan uti ifrågavarande avseende borde anstå. För det dåvarande hade jag därför inskränkt mig till att låta uträkna de belopp, som för finansiering av dyrtidstilläggen skulle erfordras vid olika antagna indexställningar från 260 med jämna intervaller av 10 enheter ned till 200.

Sedan numera det av mig återopade kvartalsskiftet och i samband därmed indexsättningen för årets andra kvartal ägt rum samt därefter ytterligare mer än en månads erfarenhet vunnits, synes det mig, med hänsyn jämväl till att riksdagen lider mot sitt slut, ej lämpligen böra längre anstå med upptagande av frågan om beredande av anslag till dyrtidstilläggens bestridande.

Jag vill då till en början påpeka, att levnadskostnadsindex för innevarande kvartal fastställts till 249. Då index för första kvartalet utgjorde 271, blir följaktligen medelindex för halvåret 1 januari—30 juni 1921 den av mig tidigare antagna eller 260.

Det ligger i öppen dag, och framhölls av mig i mitt förutberörda yttrande till statsrådsprotokollet den 18 sistlidne mars, att fasta hållpunkter för bedömande av den framtida levnadskostnadsnivån och därmed av index' blivande ställning tyvärr icke finnas. Jag nöjer mig med att konstatera, att prisnivån även under den nyssförflutna april månad befunnit sig och alltjämt synes befinna sig i nedgång, ehuru nedgången nu tyckes försiggå i saktare tempo än under årets första månader. Till belysande härav må anföras, att enligt socialstyrelsens preliminära beräkningar rörande *livsmedelskostnaderna* förändringar under april 1921 stegringen av sagda kostnader — däri inbegripet utgifterna för lyse och bränsle men däremot ej de övriga kostnader, till vilka också hänsyn toges vid bestämmandet av *levnadskostnadsindex* — är sådan, att livsmedelsindex kan betecknas med indexsiffran 248, medan vid föregående månadsskifte motsvarande siffra uppgick till 253, vadan sålunda en sänkning inträtt med 5 enheter eller 2.0 procent.

Vid nu angivna förhållande synes det knappast — förutsatt att inga oförutsedda omständigheter tillstöta — vara för djärvt att antaga, att levnadskostnadsindex vid kvartalsskiftet juni—juli skall hava nedgått därhän, att densamma kommer att ligga i närheten av 240. Därest sänkningen i prisnivån sedermera alltjämt fortskrider, skulle medelindex för senare halvåret komma att sjunka under sagda tal. Jag

har dock — för att vid de ekonomiska kalkylerna iakttaga all nödig försiktighet — nu liksom vid de beräkningar, som åtföljde propositionen nr 326, ansett mig böra stanna vid 240 som medelindex för senare halvåret 1921.

Vad angår år 1922 har jag, då jag icke velat underlåta att taga en bestämd indexställning till utgångspunkt för kalkylerna, förutsatt en genomsnittlig indexsiffra av 230. Jag har nämligen ansett mig böra räkna med en något lägre prisnivå under nästa år än under det innevarande. Emellertid är jag fullt medveten om att för en tidrymd, som ännu är så avlägsen, några beräkningar med anspråk på objektiv giltighet ej kunna göras. Då jag utgått från nyssnämnda siffra, har det förden skull berott därpå, att, såvitt nu kan bedömas, större sannolikhet syns mig tala för att man med siffran 230 träffar det rätta, än om man väljer exempelvis siffran 240, och att jag å andra sidan ansett försiktigheten bjuda att ej räkna med en ännu lägre index, förslagsvis 220. Mitt ståndpunktstagande i denna fråga får alltså ej fattas som ett försök från min sida att mera noggrant bedöma den blivande kostnadsnivån under nästkommande år.

Jag går nu att framlägga resultatet av de uppskattningar, som sålunda på grundval av en medelindex av 260 för första halvåret 1921, 240 för senare halvåret 1921 och 230 för år 1922 blivit verkställda, och ber därvid att tillika få förutskicka, *dels* att kostnaderna för dyrtidstilläggen beräknats för första halvåret 1921 med tillämpning av nu gällande och för senare halvåret 1921 liksom ock för år 1922 enligt de av Kungl. Maj:t föreslagna grunderna, *dels ock* att, i den mån av Kungl. Maj:t föreslagna löneregleringar för olika kategorier av befattningshavare ännu ej av riksdagen slutbehandlats, jag utgått från, att de av Kungl. Maj:t framlagda förslagen oförändrat bifallas.

Kostnaderna
för dyrtids-
tillägg år
1921.

Vad då först angår kostnaderna för dyrtidstilläggen under år 1921 till befattningshavare i statens tjänst, så skulle dessa belöpa sig till:

Till befatt-
ningshavare i
statens tjänst.

för de affärsdrivande verken	kronor 118,000,000
de allmänna anslagen under huvudtitlarna.....	» 101,050,000
för postsparbanken m. fl. verk	» 1,387,000

Summa kronor 220,437,000.

Kostnaderna för dyrtidstillägg vid de affärsdrivande verken torde fortfarande liksom hittills böra avföras å de särskilda verkens driftkostnader.

Vad de allmänna anslagen under huvudtitlarna beträffar har deras totalsumma, 101,050,000 kronor, beräknats bliva fördelad på följande sätt:

Andra huvudtiteln	kronor	6,500,000
Tredje »	»	1,350,000
Fjärde »	»	43,500,000
Femte »	»	16,000,000
Sjätte »	»	700,000
Sjunde »	»	11,500,000
Åttonde »	»	15,000,000
Nionde »	»	3,500,000
Tionde »	»	3,000,000.

Beträffande mynt- och justeringsverket, bank- och fondinspektionen, postsparbanken, kontrollstyrelsens avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m., statens biografbyrå, patent- och registreringsverket samt försäkringsinspektionen torde liksom hittills böra förfaras på sådant sätt, att erforderliga anslag uppföras å riksstatens utgiftssida och motsvarande höjning sker av respektive inkomsttitlar. Samma tillvägagångssätt synes lämpligen böra tillämpas jämväl med avseende å statens reproduktionsanstalt. De belopp, som beräknats bliva behöfliga för ändamålet, äro följande:

för mynt- och justeringsverket	kronor	120,000
» bank- och fondinspektionen	»	80,000
» postsparbanken	»	450,000
» kontrollstyrelsens avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m.	»	50,000
» statens biografbyrå	»	27,000
» statens reproduktionsanstalt	»	18,000
» patent- och registreringsverket	»	600,000
» försäkringsinspektionen	»	60,000.

Enär bank- och fondinspektionens, postsparbankens samt statens reproduktionsanstalts medel icke med säkerhet förslå för utbetalande av dyrtidstillägg, torde anslag för ändamålet böra äskas såsom förslagsanslag, att utgå *i första hand* respektive av bidrag till bankinspektionen och av bidrag till fondinspektionen, av inkomster av postsparbanksrörelsen samt av inkomster av statens reproduktionsanstalt.

I propositionen om tilläggsstat till riksstaten för år 1921 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkt 20, föreslagit riksdagen

att, i avbidan å proposition om anslag till dyrtidstillägg under år 1921 åt den Hjertbergska antikvarien vid vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, för ändamålet beräkna på tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag av 7,000 kronor. Sedermera har i § 11 av det i propositionen nr 326 riksdagen förelagda kungörelseförslaget den Hjertbergska antikvarien i avseende å rätt till dyrtidstillägg likställts med befattningshavare i statens tjänst, varav torde följa, att kostnaderna för dyrtidstillägg till nämnde befattningshavare hädanefter böra bestridas av det anslag, från vilket de övriga antikvarierna vid sagda akademi erhålla dyrtidstillägg. Något särskilt anslag för ifrågavarande ändamål lärer alltså icke påkallas.

Till f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer.

Kostnaderna för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer torde med tillämpning av den av mig förutsatta indexställningen böra för år 1921 beräknas till 18,400,000 kronor.

Jag får här erinra därom, att min företrädare i ämbetet, såsom framgår av det vid propositionen om tilläggsstat till riksstaten för år 1921 fogade utdrag av protokollet över finansärenden för den 7 januari 1921, under rubriken för flera huvudtitlar gemensamma frågor beträffande de belopp, vilka såsom dyrtidstillägg komme att upptagas under elfte huvudtiteln, anmärkte, att det ansetts lämpligt att från de hittills under det civila pensionsväsendet uppförda anslagen till dyrtidstillägg bryta ut de delar av nämnda anslag, som avsåge till det militära pensionsväsendet hänförliga pensionärer, samt under rubriken det militära pensionsväsendet för sagda ändamål uppföra särskilda anslag.

I överensstämmelse härmed får jag föreslå, att ovan angivna belopp å 18,400,000 kronor fördelas på två anslag, nämligen ett å 13,700,000 kronor till dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt ett å 4,700,000 kronor till dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare.

Till änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Kostnaderna för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst torde likaledes med tillämpning av den av mig förutsatta indexställningen böra för år 1921 beräknas till 6,440,000 kronor. Under återopande av vad jag nyss anfört i fråga om viss uppdelning av anslagen till dyrtidstillägg under elfte huvudtiteln, tillstyrker jag, att jämväl sistnämnda belopp fördelas på två anslag, nämligen ett å 5,300,000 kronor för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter civila befattningshavare i statens

tjänst m. fl., samt ett å 1,140,000 kronor till dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter militära befattningshavare.

Vad beträffar kostnaderna för dyrtidstillägg under år 1922 beräknades i den till innevarande års riksdag avlätna statsverkspropositionen en avsättning för ändamålet vid sidan av huvudtitlarna av 175,000,000 kronor. Med nämnda belopp skulle — med de undantag, till vilka jag strax skall återkomma — bestridas kostnaderna för dyrtidstillägg såväl till befattningshavare i statens tjänst och till en del utanför den egentliga statsförvaltningen stående personalgrupper, såsom lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter, som ock till f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer och till änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.

I anslutning till den av mig nyss framlagda uppskattningen av indexställningen under år 1922 skulle, med tillämpning av de av Kungl. Maj:t föreslagna grunderna för dyrtidstilläggen, den för nämnda år vid sidan av huvudtitlarna för dyrtidstillägg beräknade avsättningen kunna minskas med 36,040,000 kronor till 138,960,000 kronor. Detta belopp synes emellertid lämpligen böra jämnas till 140,000,000 kronor.

Sistnämnda belopp är ej avsett att användas till täckande av kostnaderna för dyrtidstillägg till befattningshavare vid de affärsdrivande verken och vid vissa andra verk och institutioner såsom mynt- och justeringsverket m. fl. Med avseende å de affärsdrivande verken läres böra förfaras såsom hittills plägat ske, d. v. s. förklaras, att bidragen skola utgå av de medel, ur vilka omkostnaderna för vederbörande institutioner i övrigt bestridas. Vidkommande åter mynt- och justeringsverket, bank- och fondinspektionen, postsparbanken, kontrollstyrelsens avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m., statens biografbyrå, statens reproduktionsanstalt, patent- och registreringsverket samt försäkringsinspektionen förutsätter jag, att särskilda anslag komma att av 1922 års riksdag anvisas, och att dessa anslag förklaras skola utgå av respektive verks inkomster. I avbidan härå torde jämväl vad beträffar sistnämnda verk och institutioner böra förklaras, att under år 1922 tillsvidare och intill dess definitivt beslut fattats rörande de medel, av vilka för sagda år kostnaderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst skola gäldas, dyrtidstilläggen skola utgå av de medel, av vilka verkens eller institutionernas omkostnader i övrigt bestridas.

Vad därefter beträffar nyssnämnda avsättning å 140,000,000 kronor, torde någon uppdelning av detta belopp å de särskilda huvudtitlarna och inom dessa på olika anslag icke böra ifrågakomma, utan föreskrift

Kostnaderna
för dyrtidstillägg
år 1922.

lärer allenast böra meddelas om att tillsvidare, och intill dess definitivt beslut fattats rörande sättet för de ifrågavarande dyrtidskostnadernas gäldande, desamma skola utgå av de medel, vilka för beredande av dyrtidstillägg under år 1922 kunna varda å riksstaten för sagda år särskilt avsatta.

Departement-
schefens
hemställan.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte, med tillkännagivande att proposition om anslag till dyrtidstillägg under år 1921 åt den s. k. Hjertbergska antikvarien vid vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien icke kommer att till riksdagen avlätas, föreslå riksdagen

A) i avseende å dyrtidstillägg för år 1921 till befattningshavare i statens tjänst

dels medgiva, att till befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, statens domäner, flottans pensionskassa samt statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. dyrtidstillägg må utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas;

dels för bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare vid nedannämnda verk och institutioner å tilläggsstat för år 1921 anvisa

under sjunde huvudtiteln:

för mynt- och justeringsverket ett reservationsanslag å 120,000 kronor, att av inkomst av myntning och justering direkt utgå;

för bank- och fondinspektionen ett förslagsanslag å 80,000 kronor, att utgå i första hand av bidrag till bankinspektionen och av bidrag till fondinspektionen;

för postsparbanken ett förslagsanslag å 450,000 kronor, att utgå i första hand av inkomster av postsparbanksrörelsen;

för kontrollstyrelsens avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m. ett reservationsanslag å 50,000 kronor, att av denatureringsavgifter direkt utgå;

under åttonde huvudtiteln:

för statens biografbyrå ett reservationsanslag å 27,000 kronor, att av avgifter för granskning av biografbilder direkt utgå;

under nionde huvudtiteln:

för statens reproduktionsanstalt ett förslagsanslag å 18,000 kronor, att utgå i första hand av inkomster av statens reproduktionsanstalt;

under tionde huvudtiteln:

för patent- och registreringsverket ett reservationsanslag å 600,000 kronor, att av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifters medel direkt utgå;

för försäkringsinspektionen ett reservationsanslag å 60,000 kronor, att av bidrag till försäkringsinspektionen direkt utgå;

dels till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare vid verk och institutioner, som icke här ovan särskilt angivits, å tilläggsstat för år 1921 såsom förslagsanslag anvisa

under andra huvudtiteln	kronor	6,500,000
» tredje	»	»	1,350,000
» fjärde	»	»	43,500,000
» femte	»	»	16,000,000
» sjätte	»	»	700,000
» sjunde	»	»	11,500,000
» åttonde	»	»	15,000,000
» nionde	»	»	3,500,000
» tionde	»	»	3,000,000

B) i avseende å dyrtidstillägg för år 1921 till f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer å tilläggsstat för år 1921 under elfte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa

dels till dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer ett belopp av 13,700,000 kronor;

dels ock till dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare ett belopp av 4,700,000 kronor;

C) i avseende å dyrtidstillägg för år 1921 till pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. å tilläggsstat för år 1921 under elfte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa

dels till dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. ett belopp av 5,300,000 kronor,

dels ock till dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter militära befattningshavare ett belopp av 1,140,000 kronor; samt

D) i avseende å dyrtidstillägg för år 1922

ej mindre till bestridande av kostnaderna för dylik förmån åt statens befattningshavare och pensionärer m. fl. vid sidan av huvudtitlarna såsom avsättning å 1922 års riksstat anvisa ett förslagsanslag, högst, 140,000,000 kronor;

än även förklara, att under år 1922 tillsvidare och intill dess definitivt beslut fattats rörande de medel, av vilka för sagda år kostnaderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. skola bestridas, härför erforderliga belopp skola utgå

beträffande befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, statens domäner, flottans pensionskassa, statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., mynt- och justeringsverket, bank- och fondinspektionen, postsparbanken, kontrollstyrelsens avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m., statens biografbyrå, statens reproduktionsanstalt, patent- och registreringsverket samt försäkringsinspektionen av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas, samt

beträffande befattningshavare vid övriga verk och institutioner, f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. av de medel, vilka för beredande av dyrtidstillägg under år 1922 kunna varda å riksstaten för sagda år särskilt avsatta.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bil. litt. . . . vid detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Martin Philipson.